

N. 109

AJATAR

N.10

MCMXXVII

AJATAR

X

Ar 928 P

Ajatar

AR
ENSV
Riiklik Avalik
Raamatukogu

SP 109

IV MCMXXVII

Sisu:

	lehek.
Kes see tuli?	3.
Tuulehiil	3.
Ära!	4.
Minek	4.
Paan ja auto	5.
Unenäo kütkes	7.
Pensa	8.
Metsavaim	9.
Sa pead võitlema!	10.
Valgused uulel	10.
Ma ootan kevadet	12.
Vellede vanne	

Illustratsioonid: R. Õunapuu'lt, H. Reino'lt, J. Kullerkup'ult,
E. Ilmas'elt.

Kaas: E. Kustman'ilt.

Väljaandja: Järva maakonna Paide Ühisgümnaasiumi Noorsoo Liit.

Toimetus: A. Roosileht, El. Tauberg, E. Kustman, H. Mägi, L. Pilt,
L. Elblaus, J. Kullerkupp, A. Namsing, R. Grauberg, R. Õunapuu.

Kes see tull?

Kul ma vara hommikul lippasin rabaie,
nägin kaugel küjalist astuvat üle hangede,
põhja piirilt tulevat kuu põllule.

Vei mult kohe kätte see tull,
kes see asi on, kellele, kulla vei? —
Kas wõib olla kühjus või sale,
üle, kas see on kuu põlle?

Vei, kas see on kuu põlle,
paige ta, kas see on kuu põlle,
tullija, kes see on kuu põlle.

Metsapöög

Printed in
Tartu, Estonia

Kes see tuli?

Kui ma vara hommikul lippasin rabale,
nägin kaugelt külalist astuvat üle hangede,
põhja piirilt tulevat meie põllule.

Veli mult kohe küsima: kes see tuli,
kes see astus üle hangede, ütle, kulla veli? —
Kas tal kasuk seljas oli, oli ta küürus või sale, —
ütle, ütle, kulla veli, oli tal rõõmune pale?

Veli, mu veli, nägus ta oli. neitsi nooruke,
palge tal punetas, helge, vallatu naerune;
tulija, keda nägin, oli kevade.

19. II. 27.

Metsapoeeg.

Tuulehiil.

Kurvalt käivad lagendikul

Tuulehiilid tasaselt

Peatudes rahutukel

Sosistes neil salajalt.

Armusõnu mitmekesisit

Teisel kõnel teadmatalt

Mida näinud kaugest reisist

Õppind võersil olekult.

Rohukõrred väikselt, argself

Paenutavad peakest.

Nagu vastuarmastusest,

Kumardavad aeglaselt.

Tuulehiil sest meelitusest

Ennast laseb võluda,

Rohukõrrelt salajaselt

Võtub suudlust varasta.

Paides, 15. II. 27.

Carly.

Sulle tahan laulda mina! Kui kosmiline ilmõpatus end liigutab, kui sinitiirulised kaugused helgivad, kui virmaliste kahvatu kuma heitub kaljudelle, — panen sulle pääsusilmist pärja pähe, asetan su kiikuvale lainelle, lasen tad laulda sulle aegade laulukatket, tantsivate ulgumere vahuste laineharjade lakkamatut viit. Ent kui enam ta liuglev kumerdus ei ulatu sinuni, kui on väsimusest raugend ta paenduvad, sirutavad nõtked käsivarred, tulen alla ja sosistan sulle: „Lähme ära! Sest vaata, aeglaselt ummikuid rulluv meri on väsind. Lähme sinna, kus helged joad takti löövad tantsivaile paarele.“ —

— Kas sulle ei meeldi see! Näed ju, kuidas kohutavus laiutab süngeid tiibu üle keerlevate avaruste, kuidas õudus kulgeb randade kontuure. Tule! Tule — lähme minu hooletu õnn!

Vaikne, aeglaselt äiub laotuspeegel. Aeglasemaks muutub veelgi, otsekui suuril ehmund silmil hinge pidades vaatleks kiirpoognaid rütmilisel tõmbumisel, tuulkeelil. Siia ei või jääda! Siin suigutab unne, päästmatusse igavesse. Siin tukuvadki hallid, märjad meriolevused kari kõrgemal nõlvakul, sügavuste loksuvail kalda l. „Jah, sul on õigus! Siit ära!“ „Siit lähme!“

Laskun sinuga, tõusen sinuga. Tõusen üle hõbevälkude leegitsevate viirastuste, laskun üle helendavate urgaste ja peatun teiselpool öö salapärasust, säälpool ahtapiirilist kokkukõla. Sinna! Sinna mina ehitan onni, ees salmil kohisev kaugus, taga mühisev salu. Kuid sina? Miks enam sa minu endine pole? Miks enam sama sa pole, kui kuulsin sinu naeruhelinat, vaatlesin sinu hüplevat sammu õnnelikul neemevee rahulikkusel. Ei! Pole sa enam minu endine! On säilind mulle vaid kauge kangastus nagu ööbiku hõiske, nagu kõbliku silberdus.

Ehitasin sulle ju onni, ees salmil kohisev kaugus, taga mühisev salu.

Paides, 1927.

Minek.

Öö.

Siniservalisi, hoogsalt heidet laike kummalgi teeäärel. Kaugelle küünivaid, lõpmatusse siirduvaid varilõuste härmatises puude all.

Siin nõtkte kask võlvund üle lumme tallat hirve jälgede, säälpool sirutuv kuusk kaugelle ette. Madalaid põõsaid kõrgesse metalli virutet hõbelooriga kaet metshiiglaste vahel, otsekui tundmatute sõdurite ilmlugematuid kalme.

Paistab kiirgav kuu. Kui külm, rahulik ta on tõustes ühtsoodu kõrgemale varjude tõustes, libisedes ja laskudes. Kuid kuu nagu ei tõusegi, — on nagu liikumatuna valat kõrgesse terra tema. Mis küll

LÕP
R.Õ. KÕRVI
KÕRVI

R.Õ.

8-V-26

ei mõtle ta säääl praegu? Mida unistavad tukkuvad, kummarduvad puud, mida arutab üksik täht? Hulkuvategi huntide fosforsed silmad on tardund liikumatusse. Oli rahutuid, verevaid silmi. Nad otsisid, sulasid, — hajudes ühtusid, piilusid tüvede tagant, luurasid põõsaist. Sõideti reejalaste kisendades läbi metsade, üle järvede ja mägede. Hobused puristades loopisid halle rulluvaid koonlaid õhku ja mees reel süütas piibu, püss põlvil. Ent mina seisan siin, ja säääl kaugel on taevas ja taeva all pole ainustki kihku ega kahku, ühtki tuulehingu, õõtsu.

Olen kui kogu ea tardununa jäätund siia raksuvate mülgaste tagusesse sallu. Või kas polegi see enam mina, kes olin säääl, ehk kas polegi see enam see maailm siin, mida nägin äsja?

Säääl loksatas vahu välgatades viirastuslaine karile, siin jäänd rippu kaselt langend, purunend hõbeloor. Nagu ei oleks tal sääält pääsu, ega tule ka tuhandete aastate jooksul. Kuid säääl halvund vesilõust hämardub sulades — ega äsjane pingutuski säilu. Olen kandumas siit ära ja siirdumas kuhugi teise, ning selja taga kohisedes tuul tiirub veepisaraist nõretavais kuuskes.

P. 1927.

Paan ja auto.

Bulvaari puil Paan linna poole rändab,
Sõrgjalgne metsavabadik,
Karvkintsne laanes vallatai satüür
On otsustanud linna minna.

Ju saabub videvik.

Üks puiestik. Paan sellest läbi rändab,
ja siis on südalinna algus —
vist avatleb mu Paani avantüür —
benssiini lõhn sääält kargab ninna,
kalk silmi valgus.

Rõõks — rõõks! Auto üks rõhib.
— Ja kargleb Paan, et jääda mitte alla.
Kling — klang! tramm kihutab, kõhib.
— Alt ära Paan, et see sind ei talla!

Paan hädaldab. Üks pisar põske kipub
Siis nutab vallatai sõrgjalgne Paan:
„Linn neelab su mu laan, mu laan!
Äg elat vist on mulgi läbi,
ma iganend, mul endast häbi.

Paan varsti kolikambris ripub
ja kopitab ja tolmub.

Paan tahtis surra.

Ent tahtis siiski moodsalt surra.

Tsilindris, frakis, valgeis kindais Paan

veel toetab end hiigla auto naale,

siis istub juhile ja vajutab pedaale.

Ja näkku linnale — „Vaat hukkub Paan!“

Käib värin läbi auto teraskekast —

Siis karjatab, ja tormab hoogne masin —

kui tiine kihutuse ihast

mis äratand hüsteeriline sosin

ta südames,

ja mootoris.

Metalliseis soonis veri on — bensiin,

ja tukse südames on — plahvatus,

ja iga löök on — kiirusahvatlus,

ja kiirus uimastab kui magus viin.

Paan ja auto.

Tra — rah.

Paan juhtis määratseva sõiduki päädpidi müüri.

Aa - ah!

End tappis Paan — Paan hoidis tüüri.

On purunenud masin. Metallised sooned

on katkend, ja lõhki on terasest süda.

Jah, vähene, vähe on temagi iga. —

Ent kes on hukumatu — see on Paan.

Ei ole masin tema surmai,

ja linn sõrgjalgsele ei ole hurmai.

„Kumb tugevam — kas linn või laan!“

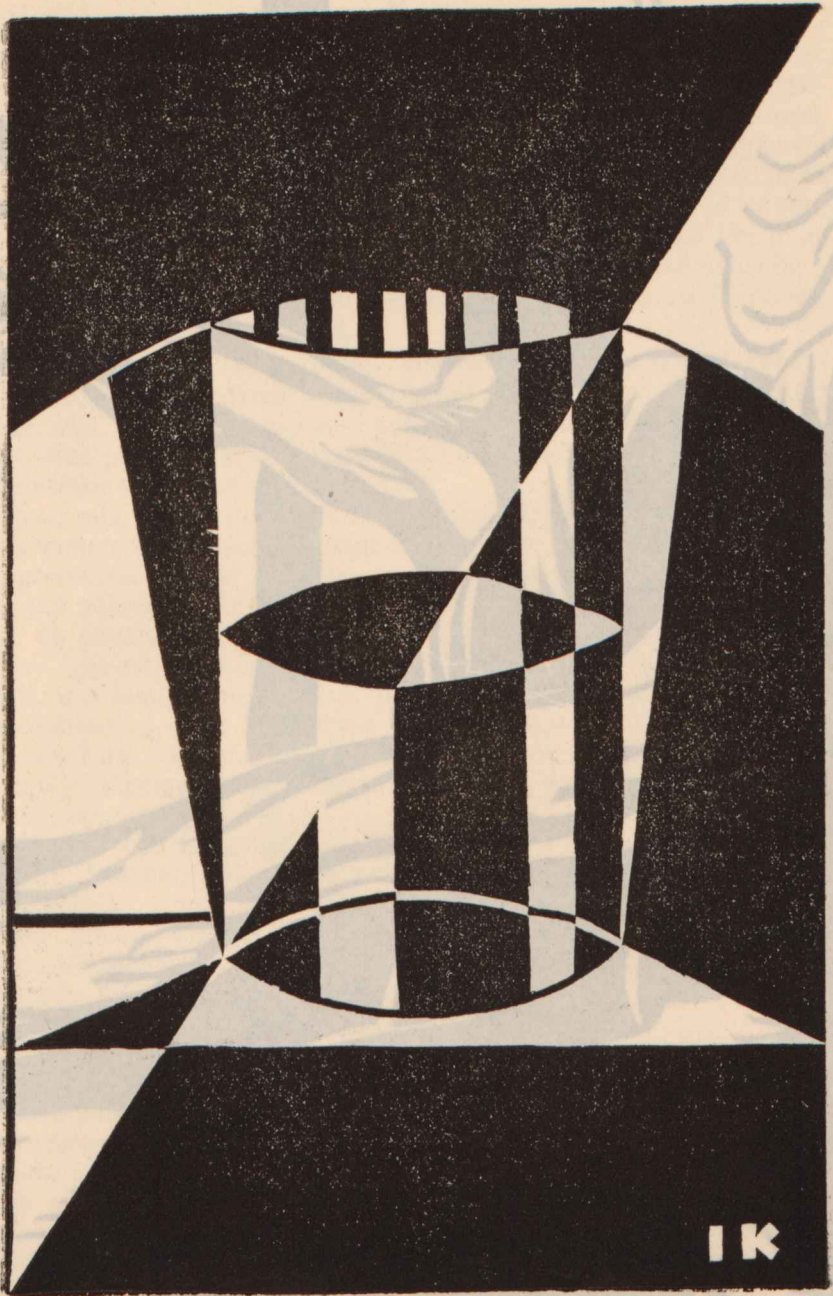
Bulvaari puil Paan linnast välja rändab

sõrgjalgne metsavabadik,

karvkiintsne laanes vallatai satüür

on otsustanud linnast välja minna.

On algand päev ja lõpul videvik.

IK

2007

GC

JK

21-III-27

Unenäo kütkes.

Kaugete kõrbete poole rändas laulvate reisijate killavoor. Ilmarvamata piltides tõusid reisijate ees saladuse ning luule lõpmatused. Ei olnud piire õudsusest täidet inimesile, kes läksid vastu igaveste imemaade suurile töötusile . . . Ei näind nad tähtede tasast käiku lõpmatuses, ei kuulnud nad aegade igavest kohinat tulles ja minnes neist mööda. Ja nende hingede sügavusist tõusid laulud imelikud, muinasjutulised ja võluvad, mis väristasid nende olevusi tundmatus õndsuses. — Ja nagu nõiaeideis keerles nende hing tuiskavais liivamere-des, mis näisid olevat lõpmatud. —

Liikusid varjud kesk kõrbet, kus nende hingede hääled kunagi seda ei leidnud, mille järele nad janunesid: minna sinna kaugete liivamerede taha, kus nende unistus, kus nende kodu; sinna, kus on igavene vaikus ja rahu, kus ei sega sind elu tõelikkus, reaalsus, kus on sinu ainsaiks seltsilisiks vaikus ja rahu.

Ent, mis tõmbas neid, mis sundis neid rändama tundmatuid radu, kesk liivamerede üksildust vaheldudes saartega, mis olid piirat põhjatuist mustadest vetest? — See oli laul, mis tõmbas neid endaga. Laul, mis polnud lihtne laulukaja, vaid see oli viis udust varjat kaugusist, oli sõnatu laul, häältel kurb, ohkena kajasse kustuv. Oli viis sünnitav igatsust, mis kuulajal hingest rahu viib ja mõtted leina paneb. Oli viis, mis tõmbas neid edasi tundmatute kauguste poole, universumi otsatusse. — Ja hääle tõusis suur, puhas, särav ja kallistav . . . Hääle, mis kajas lõpmata, ent mis lahutas end inimesist kui uduseinaga, olles laulja nägematu, olles lummand inimesed, hurmand ööd, mis olid erutavad, magusrauged. —

Ainult harva kaugenedes vaikib laul ja siis ruttavad inimesed siniste vete kaldale, lükkavad vened vetesse ja aerutavad saartele, et puhata hetkeks põliste puude all. Ent jõudnud saarele, algab kauguses laul õrnalt, meelitavalt ja aere siidisse sidudes sõidavad varjud udusse siidikahinas laulu sihis. Päästavad purjed avaramale lennule, mis udusse müürivad, mis valge kui piimajõgede vool, kust laul vaikus kordub kurbuses meelisklev, kui kaugusse igatsus.

Põhjata kaastunne, elevus ja igatsus täidab inimeste hinged . . . Viisidele järgnedes lähevad nad ikka kaugemale, tungides looduse kõige suuremate saladuste ilma. Hiigla killavoorist on püsima jäänd üksikud salgad räbalais, nälgind ja koltund inimvarje. Alaliselt piirab neid udu ja kaugusest kostab lõputu laul meelitav ja kutsuv, ning ikka uute ja uute kauguste poole lähevad inimvarjude salgad. — Saarte laul ei vaiki. Pole kuulnud keegi ta algust, ei kuule ka vist lõppu. Varjud aga ei lakka otsingut kesk liivameresid ja põhjatuud vesi. —

Liginesid nad õhtuses ehas sureval päikespaistel kaljumürakuile, mis punava loomakarjana loode punetuses sirutasid kaelu vette. Aastakümneid olid nad keerlend kõrbete otsatuses, olid muutund otse-

kui üliinimesiks, kes ei sarnanend enam inimesile, vaid meeletasid surmas koltund varje. Nii olid nad ajahamba all kokkulangend. Viletsate inimsoo räbalaina liginesid nad saartele, kui neid ümbritses järsku heledus, valgus. Ja nad seisisid kesk sinist otsatut vett, ümbritset jumalikust valgusest, vaikusest ja rahust. Imelik laul, mis oli juhtind aastaid rahumaale, mis pidi olema kaugete liivamerede ja siniste vete otsatuste taga, oli vaikind. Ent vaikus kestis ainult mõned hetked, siis algas uuesti laul ja ilmus ka võlur, noor naine, too võluv sireen, kes lummand oli inimesed, meelitades neid omadest kodudest rändama rahumaale taga siniseid vesi ja liivakõrbeid. —

Ta kuju oli otsekui mõne jumaliku olendi puhtaim kristallisatsioon. Teda kattis sümmetriliste voltidega gaas-kleit, mis oli riputat üle klaaspärlitega, kui hõbeda puruga. Silmis helkis nukker unistuste vari, ta juuksehapsed olid kui pronksist rõngad ja ta põsed punasid soojalt kui õhtune eha. Temas oli kui kehastund jumalik akkord. Inimesi, kes olid saavutand sihi, valdas hulluline rõõm. Nad langesid veel enam võluri küttesse, sest neid võlus ta õrn hing, mis oli kui kuuvarjude elüsium. Ta oli kord õrn ja läbipaistev kui ämblikuvõrk, mis kõrte vahel eha virvenduses õõtsub, kord tormiline ja käskiv, paendumatu ja trotsiv kui metslooma instinkt. Nii meeldis ta neile. —

Ta niitis vaikust hõbetiivulise meloodiaga, mida kuuldes löid lained hiilgama unistuste merel, otsekui puudutet seraviimide tiibade löökidest. Ei olnud enam ühtki ruumimääravat piiri. —

See oli uppumine valgusäretusse, õnneotsatusse, see oli sarnane koidus hommikule, igavese rahu vastukajale . . . Vajusid võlut varjud surmaunne kesk valgust, vaikust ja rahu. —

Ja võlur laulis, — laulis, — laulis, kuni süda rinnas katkes ja hing paisuvaisse akordidesse kadus, ning sinise eetrina säravilussasse tähtede ilma lendas . . . Igavesse unne suikunoina jäävad uinuma inimvarjud kesk helgusi, avarusi, — see oli inimsoo lõpp.

— Vaim. —

Pensa.

Ma hüüdsin teda ikka vennaks. Ta oli pikk, kuivetanud näoga mees, musta habeme ning juukstega. Pensa oli ta nimi.

See oli suvel kui meile uut tuba ehitati. Päevade viisi istusin siis venna kõrval hõõvliপিংgi lähedal, kui ta ukseleandu silis, või kaksiti palgi peal, kui ta saagis. Imelikult alati oskas ta nii parajalt saagida, et mulle ikka ilus ratas — kooritud puust — üle jäi. Ja ta laastud, need olid imeilusad: vahest pikad nagu ema suurrätiku narmad, vahest jälle kile jahu sarnased kobedad.

Juba jaanipäevaks oli vana maja maani maha lõhutud, samma paika hakati ehitama uut. Sel suvel veetsime õhtud väljas tulemaal,

ööd magasime aidas. Õhtul soendas mulle ema tulemaal palitu ning teki, mässis mu neisse, kandis siis süles mind aita aseme päale. Magasin sääl kuni ilusa suvehommikuni, mil päike oli juba aida unga kohal ning isa-ema põllult tulid koju keskhommikule.

Oli seekord jälle ilus hommik, kui ärkasin, päike paistis seinaprao vahelt mulle otse silma. Aida uks aga oli õnnetuseks väljastpoolt haagis. Karjusin hirmu pärast, nutsin, hüüdsin isa-ema, öde: keegi ei kuulnud. Jooksin särgi väel mööda seinat äärt, viimaks heitsin meeletult nuuksudes asemele kummuli. Sääl ta tuli suurte sammudega, ma vend, päästis aidaukse haagist, võttis mu sülle, viis oma töö juure murule istuma. Päike paistis mulle otse silma, häämeelega oleksin tahtnud naeratadagi, aga hirm ja häbi ühtlasi, et olin nii nutnud, seda ei lubanud. Häbi veel sellepärast, et olin püksata kuna ema need õhtul oma käe järele aetas, vend aga seda ei teadnud.

Kui nii pool nuuksudes käsi silmil hoides kord venna poole püüdsin vaadata, nägin midagi oma kõrval murul. Unustasin, et pidin häbenema, kargasin üles, kisasin rõõmu pärast: vend, vend mis see on?

See oli „härk“, mille sarnaseid mulle karjapoiss koju tulekul alati peotäie kaasa tõi, kuid suur: ta oli mu enda pikkune, jäme nagu palk uue toa seinas.

Vaatasin venna poole, ta ei lausunud sõnagi, naeratas ainult tasakesi habemesse.

Mul läksid nutt ja naer segi, hommikune hirm oli peaaegu ununenud.

13.III.27.

Metsapoeg.

Metsavaim.

Süütute lindude kaitsja,
väetite hooldaja
Metsavaim, haldjate hoidja,
kõikide käskija.

Tema see lillesid saadab
kevadell mullasta;
lindudel rõõmu ta jagab
et nad võiks hõisata.

Lilledel kingib ta ilu,
puudele kohina;
mullasse kallab ta elu —
metsavaim, tundmata.

12.VI.26.

Metsapoeg.

Sa pead võitlema!

Elu on otsimine, on võitlemine, on pöörane kihutamine! Otsitakse midagi paremat, midagi helgemat, elu igapäisus ei jõua rahuldada kõike — Arvab igaüks, et elu on halb, on raske. Pole elu kunagi halb, kui suudab inimene kõrvaldada pahed elust, kui suudab võidelda eluraskuste vastu! Ei tohi lasta käsi rüppe ootuses, ei tohi loota, et elu ise tooks kätte kõik. Peame täitma kohustust, mida elu meile päale pannud, peame „võitlema“, siis võites ehk kaotades. Kogu inimelu on vaid võitlus; on võitlus selle jumaliku „mina“ eest, mida igaüks eneses kannab. On vaid ainus teadmine: mina elan, ning et elada, pean võitlema. Kõik katsed seda põlist eluseadust muuta, on viinud pettumusele. — — —

Elu on võitlus, ent vähesed saavutavad võidu elu lahinguväljal. Mõningad kaotavad lootuse võidusse enne võitluse lõppu. Ei tohi meelt heita esimesel ebõnnestanud võitluskatsel. Tuleb koguda uuesti energiat, katsuda uuesti, niikaua, kui võit tuleb.

Nii üürrike on inimelu, peab kasutama sedagi aega õieti, tuleb seegi aeg energiliselt tegutseda. Tuleb kududa elukangas ikka värvilisemaks ja pikemaks. Siis kord, kui lõpeb lõim poolilt, kui väsivad jalad tallaspuil, kui langevad võitlusest väsinud käed ja lõikab kooljakäsi terasest käärega kanga elu kangaspuilt. Siis võib igaüks rõõmuga vaadata koet elukangast, milles on koesid veripunaseid, valgeid ja ka — musti.

Siis võib ütelda uhkusega: „mina olen võidelnud, olen täitnud elu raudset seadust, olen teinud, mida igaüks tegema peaks; mul on õigus puhata!“ —

— Homo. —

Valgused uulel.

Nüüd tahan käia linnas,
turgel,
uulel, —
Käin venival bulvaaril sirgel.
Ju haudub linna ehituste risu õõ,
Õõ, kandev pimeduselaulu huulil.
On agul veel
Vast mõni akna valgustussafraan
mõnd häbelikku linti porri kükitab.
Vast üksik vallatades eksind paan
bulvaari puus kui hädas ökitab.
Siis äkki sääli:
 ööst
 ähkiv tööst
auto kui hullunud hull

1947
Rauksholm

kihutab. Sülitab kiiri prosektor ees, siilm.

Valge kõik ilm!

Mööda ju. Kuratlik pöörane viirastusfilm.

Hirvitab punane mull
kus uulvöö
öö.

Kesklinn.

Siit tuleb üks — siit läheb üks.

Siin seisab üks — säääl sõidab üks.

On surnud öö

on valgus rööbiti

— on valgus põiki

— on kõiki.

Üks majafaas tuletet aknega nõõbiti.

Ja näe:

üleval

kaableis pool

valgust läkastav elektroklob.

Ööga segab end kollane lainetus,

valgusenergia kiirgav ainetus.

Surnud on see valgus, kann ei elu, kann ei sooja

Kägiset vägistet, kalk ja masinlik suudleb huu-

[lede rooja

O jää terveks mu aju.

Ent ikka

ja ikka näkku

kargab musttuhat valgustäkku.

Vaateaken tuledesse uppund pikku

kiirtejuga paiskab kui fontään,

kiirgab sädemete kään,

tal tallatakse pääle

ta hüppab jalgele —

ja maale.

Valutab aju.

On siin

on säääl

kiir risti, kiir lõikab.

Valgus üks orjastab venda,

see põikab.

Kes on?

Kes jääb?

Tahan koju.

Bulvaari puus veel õkitab see paan.

Ja olin isegi kui eksind paan.

--i.

Ma ootan kevadet.

Ma ootan kevadet, seda sooja, säravat lilledega kroonit aasta-
aega! Oo, kuis ma ta'd igatsen! Tema sügavsinise naerva taeva,
tema kullaga ülepuistet kauguste ja ta laheda kaisutava metsaõhu jä-
rele, ta laulude, lindude ja lillede järele! . . .

Ööbik, sa imelind, sind tahaksin ma kuulda sinu taevaliste ilulau-
ludega . . . Sinu viisidest tahaksin ma oma õnneunistusile tiivad lae-
nata, et nad oma igatsuste käske kuulates ära lendaksid hallist rõhu-
vast hämarusest, igapäevasest halvast labasusest — ihalduste ime-
maale!

Lillekesed, mil ärkate teie jälle kord oma surmataolisest unest
ja naeratate armsalt joovastund silmle. — Mu väiksed meelispead,
peidet ojakeste kaldale, kes teie igavesti püha kinnitust surematust
armust toote, millal näen jälle teie lahkeid sinisilmi tõsise õnnestava
kõnega? . . .

Armsad pääsusilmad, mil ehite jälle kodupinda särava vaibana?

Ja teie tõsised pilkesuudlevad rukkililled, oma tumesinise pehme
värvihelgiga, mil leian teid jälle voogavaiilt, kasvava viljaga lainetavaiilt
väljadelt? Teie otete tõsised, kui Jumal, sügav kui mõistatus ja sügav
kui ustavus.

Sinuga kevad, sa jumalik suvi, ootan ma veel suurt, üldist va-
bastamist tervele elule!

Järved, jõed, mil saate küll vabaks? Mil näen jälle teis elutse-
vaid näkke õhtuehal laintel hõljuvat ja kanneldega helistavat; mil kuu-
len teie igatsevkurbi laule, jõelained, raskeõhulisil suviõil? Mil ai-
man jälle neid mõtteid, neid tervitusi, mida teie endaga kaasa kannate,
jõed, kuhugi kaugete, kaugete, tundmata maale, kus õnne kodu ole-
vat. . .

Mil tulete teie valged, taevalised suviööd, mil koit ja eha armus
üksteise süvenuina ilutsevad; ja inimhingede südamed kiiremini tuk-
suvad. . . Mil elud imedes ja hinged muinasjuttes! Väljendamatu
õnnega kroonit ööd, kus ehakuld õhtul ja koidupuna kommikuil tae-
vast katab, kus õnn naerab ja nutab, kus inime eedeni rinnas tun-
neb ning jumaluses ilutseb. . .

Oo kevad, millal küll tuled sa! . . —

— Vaim, —

Ar 927 P

Ajster